

BOG'CHA YOSHIDA MEHNAT FAOLIYATINING XUSUSIYATI

Shahrisabz Davlat Pedagogika instituti

Maktabgacha ta'lim yo'nalishi 1-kurs Talabasi

Qilichova Bahorgul O'ral qizi

Annotatsiya: Bolalarning mehnat faoliyatlarini o'zida qamragan mashg'ulotlar asosan bog'cha yoshidagi davrdan boshlanadi. Bu yoshda bolalarning mehnatlari juda soda va elementar bo'lsa ham ularning psixik taraqqiyotlarida juda katta ahamiyatga egadir.

Kalit so'zi: Mehnat faoliyati, kichik yoshdagi, kattalar, mashg'ulotlar, pedagogik, egoistik, motivlari.

Аннотация: Занятия, охватывающие трудовую деятельность детей, в основном начинаются с дошкольного возраста. Хотя труд детей в этом возрасте очень простой и элементарный, он имеет большое значение для их психического развития.

Ключевые слова: трудовая деятельность, младший возраст, взрослые, занятия, педагогические, эгоистические, мотивы.

Bog'cha yoshidagi bolalar bilan o'tkaziladigan suhbatlar natijasida bolalarda mehnatga nisbatan ijobiy munosabat, mehnat qilish ishtiyoqi tug'iladi. Kattalarning mehnat faoliyatlariga taqlid qilish dastavval bolalarning o'yinlarida namoyon bo'ladi. Bolalar kattalarning mehnat faoliyatlarini o'zlarining o'yinlariga taqlidan takrorlash bilan cheklanib qolmay, balki kattalar mehnatiga bevosita qatnashish uchun, harakat qila boshlaydilar. Masalan, qiz bolalar onalari kir yuvayotganda suv tashish, ayrim kichikroq, narsalarni chayishda qatnashadilar, uy va hovlilarni yig'ishtirib supurishga, o'g'il bolalar esa otasi bajarayotgan ishda qatnashishga intila boshlaydilar. Bu yoshdagi bolalarni mehnatining natijasiga qarab emas, balki mehnat jarayonining o'zining qiziqishi psixalogik jihatdan xarakterliligidir.

Bolalarda, xususan kichik yoshdagi bog'cha bolalarda hali mehnat malakalari yo'q, qo'l muskullari yaxshi rivojlanmagan bo'ladi. Ana shuning uchun bolalar qasddan yoki anqovliklaridan emas, balki eplay olmasliklaridan biror narsani tushirib sindirib yuborishlari mumkin. Ana shunday "falokat" yuz bergan paytda Bolani "anqov, merov, ko'zinga qarasang bo'lmaydimi" deb urishish yoki koyish yaramaydi. Buning o'rniga bolaga shu mehnatni qanday qilib bajarishni ko'rsatib berish lozim.

Bog'cha yoshidagi bolalarni mehnatsevarlik ruhida tarbiyalashda ularni inoq jamoaga uyushtirish katta ahamiyatga egadir. Jamoa bo'lib mehnat qilishda tarbiyachi har bir bolaga ma'lum bir mehnatni bajarishni buyuradi. Ana shu tariqa bolalar jips jamoa bo'lib mehnat faoliyati bilan shug'ullanadilar.

Masalan, katta guruh bolalari jamoa bo'lib navbatchilik qiladilar. Bunda bir bola stolga dasturxon yozib chiqsa, ikkinchisi qoshiq va vilkalarni qo'yib chiqadi, uchinchi bola esa stolchalarni qo'yib chiqsa, to'rtinchi bola stolga nonlarni qo'yib chiqadi. Bog'chada navbatchilikka o'rgangan bolalar oilada ham yordamlashadigan bo'ladilar.

Umuman o'rta va katta yoshdagi bog'cha bolalariga oilada kuchlari yetadigan mehnat topshiriqlarini berish kerak. Bu ularni mehnatsevarlik ruhida tarbiyalashda va ularda ayrim mehnat malakalari hosil bo'lishi uchun juda katta imkoniyatlar yaratadi. Ijtimoiy foydali mehnatda ishtirok etmagan Bolani keyinchalik mehnatga jalb qilish juda qiyin bo'ladi.

Bog'chada bolalar jalb qilinadigan mehnat faoliyatining turi juda xilma-xildir. Masalan tabiat burchagidagi jonivor yoki o'simliklarni parvarish qilish, bog'cha hovlisida ishlash, oshxonada va guruhda navbatchilik qilish, kichkintoylarni kiyintirishga yordam berish va boshqalar.

O'rta va katta guruh bolalari mehnat faoliyatini o'yindan batamom farqlab unga nisbatan jiddiy munosabatda bo'la boshlaydilar. Ular mehnatdan kelib chiqadigan natijani, yani mehnatning ijtimoiy mohiyatini, kim uchun, nima uchun lozimligini tushinadilar.

Ular kattalarning oiladagi uy ro'zg'or ishlariga zo'r ishtiyoq bilan yondashadilar, kichkintoylar uchun qog'ozdan, kartondan faner va plastilindan turli o'yinchoqlar yasaydilar.

Pedagogik jihatdan to'g'ri tashkil qilingan mehnat faoliyati bolalarning har tomonlama, yani ham jismoniy , ham psixik, ham estetik, ham axloqiy tomondan barkamol rivojlanishlariga juda katta ta'sir qiladi. Bu yosh davrida bolalarning xatti-harakatlari va hulq atvorlarining motivlari ham o'zgarib, rivojlanib boradi. Katta yoshli bo'g'cha bolalarining xatti-harakat motivlari to'la anglangan motivlardan iborat bo'ladi.

Masalan, katta yoshdagi bog'cha bolalarining xatti-harakatlari hulq-atvorlari asosida yotgan motivlar har tomonlama katta odamlarga o'xshashdan iboratdir. Ular ana shunday kuchli mayl asosida taqlidiy o'yinlarni, ta'limiy, yani didaktiv mashg'ulotlarni va mehnat mashg'ulotlarini tashkil qilib o'tkazadilar. Bolalarning asosiy maqsadlari katta odamlar bilan o'zaro munosabatni mustahkamlashdir. Bolalar katta kishilar bilan shaxsiy munosabatlar o'rnatishga intilar ekanlar, ular katta kishilarning buyurgan topshiriqlarini bajarishga, o'rnatgan tartib qoidalariga so'zsiz bo'ysunishga harakat qiladilar.

Bolaning bog'cha yoshidagi davrida o'z qadr qimmatini anglashi ham yuzaga kela boshlaydi. Bolalar bo'g'chaga kelganda dastavval o'z tengqurlarini sezmaslikka, payqamaslikka harakat qiladilar. Keyinchalik turli o'yin va majburiy mashg'ulotlar davomida bolalar jamoasiga qo'shilib, o'z tengqurlarining hurmatini qozonishga harakat qiladilar, yani boshqa bolalarga har tomonlama yaxshi ko'rinishga intiladilar. Bog'cha yoshidagi bolalar xatti-harakatlarining motivlari rivojlanishida ahloqiy motivlarning roli nihoyatda kattadir. Bolalar o'z xatti-harakatlarini anglaganlari sayin ahloqiy motivlarning yani ijtimoiy o'zlarining egistik manfaatlari yuzasidan emas, balki ijtimoiy manfaat nuqtai nazaridan harakat qilishga o'rgana boshlaydilar. Masalan, bolalar o'zlari yoqtirgan o'zlariga eng yaxshi o'yinchoqlarni beradigan va xattoki o'zlarining uyidan olib kelgan shirinliklarni ham bo'lib beradigan bo'ladilar.

O'rta va katta guruh bolalari mehnat faoliyatini o'yindan bata mom farqlab, unga nisbatan jiddiy munosabatda bo'la boshlaydi lar. Ular mehnatdan kelib chiqadigan natijani, ya'ni mehnatning ijtimoiy mohiyatini, kim uchun, nima uchun mehnat qilish lo zimligini tushunadi. Ular kattalarning oiladagi uy-ro'zg'or ish lariga zo'r ishtiyoq bilan yordamlashadilar, kichkintoylar uchun qog'ozdan, kartondan, faner va plastilindan turli

o'yinchoqlar yasaydilar. Pedagogik jihatdan to'g'ri tashkil qilingan mehnat faoliyati bolalarning har tomonlama jismoniy, psixik, este tik, axloqiy tomondan rivojlanishiga juda katta ta'sir qiladi.

Foydalanilgan Adabiyotlar

1. Abramova G.S Возрастная психология М: 2001
2. Davletshin M.G va boshqalar “Yosh davrlar va pedagogic psixologiya” TPDU 2004
3. Nishonova Z.T Alimova G.K “Bolalar psixalogiyasi va uni o'qitish metodikasi” T:2005
4. Goziyev E.G “Ontogenez psixalogiyasi” T noshir 2010
5. Dusmuxamedova Sh. A Nishanova Z.T Jalilova S. X Karimova Sh. T “Yosh davrlari va pedagogik psixalogiya” T: Fan va texnalogiya markazining bosmaxonasi-2013-344b.